

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
NILS WAHL
της 4ης Οκτωβρίου 2018¹

Υπόθεση C-587/17 P

**Βασίλειο του Βελγίου
κατά**

Ευρωπαϊκής Επιτροπής

«Αίτηση αναιρέσεως – Κοινή γεωργική πολιτική – Κανονισμός (ΕΚ) 1290/2005 – Χρηματοδότηση της κοινής γεωργικής πολιτικής – Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) – Άρθρα 9 και 32 – Υποχρεώσεις των κρατών μελών – Δαπάνες αποκλειόμενες από τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Ανάκτηση αχρεωστήτως καταβληθεισών επιστροφών κατά την εξαγωγή – Ανάγκη εξαντλήσεως όλων των εθνικών ενδίκων βοηθημάτων και μέσων – Μη υποβολή αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως – Αμέλεια που μπορεί να αποδοθεί σε κράτος μέλος – Κριτήρια εκτιμήσεως»

1. Με την αίτηση αναιρέσεως, το Βασίλειο του Βελγίου ζητεί από το Δικαστήριο να αναιρέσει την απόφαση της 20ής Ιουλίου 2017, Βέλγιο κατά Επιτροπής², με την οποία το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή του με αίτημα την ακύρωση της εκτελεστικής αποφάσεως (ΕΕ) 2016/417 της Επιτροπής³, καθόσον η εν λόγω απόφαση απέκλειε από τη χρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Εγγυήσεων (στο εξής: ΕΓΤΕ) το Βασίλειο του Βελγίου για ποσό ύψους 9 601 619 ευρώ.

2. Η υπό κρίση αίτηση αναιρέσεως παρέχει στο Δικαστήριο την ευκαιρία να διευκρινίσει την έκταση της υποχρεώσεως των κρατών μελών να ανακτούν αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά στο πλαίσιο του ΕΓΤΕ. Ειδικότερα, το Δικαστήριο πρέπει να αποφανθεί αν το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ορθώς ότι, υπό τις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως, η απόφαση που έλαβαν οι αρμόδιες βελγικές αρχές να μην εξαντλήσουν όλα τα εθνικά ένδικα βοηθήματα και μέσα κατά την επιχείρηση ανακτήσεως αχρεωστήτως καταβληθεισών επιστροφών κατά την εξαγωγή συνιστά αμέλεια που μπορεί να αποδοθεί στο Βασίλειο του Βελγίου, κατά την έννοια του άρθρου 32, παράγραφος 8, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΚ) 1290/2005 του Συμβουλίου⁴.

¹ Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

² T-287/16 (μη δημοσιευθείσα, EU:T:2017:531, στο εξής: αναρεσιβαλλόμενη απόφαση).

³ Απόφαση της 17ης Μαρτίου 2016, για τον αποκλεισμό από τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ορισμένων δαπανών που πραγματοποιήθηκαν από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) και στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) (ΕΕ 2016, L 75, σ. 16, στο εξής: επίδικη απόφαση).

⁴ Κανονισμός της 21ης Ιουνίου 2005, για τη χρηματοδότηση της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΕΕ 2005, L 209, σ. 1). Ο εν λόγω κανονισμός δεν ισχύει πλέον. Αντικαταστάθηκε από τον κανονισμό (ΕΕ) 1306/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με τη χρηματοδότηση, τη διαχείριση και την παρακολούθηση της κοινής γεωργικής πολιτικής και την κατάργηση των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 352/78, (ΕΚ) αριθ. 165/94, (ΕΚ) αριθ. 2799/98, (ΕΚ) αριθ. 814/2000, (ΕΚ) αριθ. 1290/2005 και (ΕΚ) αριθ. 485/2008 του Συμβουλίου (ΕΕ 2013, L 347, σ. 549, και διορθωτικό του κανονισμού ΕΕ 2016, L 130, σ. 6).

I. Το νομικό πλαίσιο

3. Ο κανονισμός 1290/2005 θεσπίζει το πλαίσιο για τη χρηματοδότηση της κοινής γεωργικής πολιτικής.

4. Κατά την αιτιολογική σκέψη 25 του εν λόγω κανονισμού, τα κράτη μέλη θεσπίζουν μέτρα για να εξασφαλίζουν την πραγματική και ορθή εκτέλεση των πράξεων. Είναι επίσης αναγκαίο τα κράτη μέλη να προλαμβάνουν και να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά κάθε παρατυπία που διαπράττεται από δικαιούχο.

5. Στην αιτιολογική σκέψη 26 επισημαίνεται ότι σε ορισμένες περιπτώσεις αμέλειας του κράτους μέλους, δικαιολογείται ο καταλογισμός του συνόλου του ποσού στο εμπλεκόμενο κράτος μέλος. Στην ίδια αιτιολογική σκέψη διευκρινίζεται, ωστόσο, ότι με την επιφύλαξη της εκπλήρωσεως των υποχρεώσεων των κρατών μελών που απορρέουν από τις εσωτερικές διαδικασίες τους, ενδείκνυται η δίκαιη κατανομή της οικονομικής επιβαρύνσεως μεταξύ της Ένωσης και του εμπλεκόμενου κράτους μέλους.

6. Κατά την αιτιολογική σκέψη 27, οι διαδικασίες ανακτήσεως μπορούν να προκαλέσουν καθυστέρηση στην ανάκτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών, χωρίς να είναι καθόλου βέβαιο ότι αυτές θα εκτελεστούν. Επίσης, τα έξοδα που συνεπάγονται οι διαδικασίες αυτές μπορούν να είναι δυσανάλογα προς τις πραγματοποιούμενες ή εφικτές εισπράξεις.

7. Το άρθρο 3 του κανονισμού 1290/2005 ορίζει μεταξύ άλλων τα εξής:

«1. Το ΕΓΤΕ χρηματοδοτεί με επιμερισμένη διαχείριση μεταξύ των κρατών μελών και της [Ευρωπαϊκής Ένωσης] τις ακόλουθες δαπάνες, οι οποίες πραγματοποιούνται σύμφωνα με το [δίκαιο της Ένωσης]:

α) επιστροφές κατά την εξαγωγή γεωργικών προϊόντων προς τρίτες χώρες·

[...].»

8. Το άρθρο 9 του κανονισμού 1290/2005 έχει ως εξής:

1. Τα κράτη μέλη:

α) θεσπίζουν, στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής, όλες τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις και λαμβάνουν όλα τα άλλα μέτρα, που είναι αναγκαία για την αποτελεσματική προστασία των οικονομικών συμφερόντων της [Ευρωπαϊκής Ένωσης], ειδικότερα για:

i) την εξακρίβωση της πραγματικής εκτέλεσης και της κανονικότητας των πράξεων που χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΕ και το ΕΓΤΑΑ,

ii) την αποτροπή και τη δίωξη των παρατυπιών,

iii) την ανάκτηση των ποσών που απωλέσθησαν εξαιτίας παρατυπιών ή αμέλειας.

[...].»

9. Το άρθρο 31, παράγραφος 1, του κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Εφόσον η Επιτροπή διαπιστώσει ότι δαπάνες που αναφέρονται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, και στο άρθρο 4, δεν πραγματοποιήθηκαν σύμφωνα με τους [κανόνες της Ένωσης], αποφασίζει τι ποσά πρέπει να αποκλειστούν από [τη χρηματοδότηση της Ένωσης], με τη διαδικασία του άρθρου 41, παράγραφος 3.»

10. Το άρθρο 32 του κανονισμού 1290/2005 έχει ως εξής:

«[...]

5. Εφόσον η ανάκτηση δεν πραγματοποιηθεί εντός τεσσάρων ετών από την ημερομηνία της πρώτης διοικητικής ή δικαστικής πράξης διαπίστωσης ή οκτώ ετών, εάν η ανάκτηση αποτελεί το αντικείμενο προσφυγής στα εθνικά δικαστήρια, οι οικονομικές συνέπειες της έλλειψης ανάκτησης βαρύνουν κατά 50 % το εμπλεκόμενο κράτος μέλος και κατά 50 % τον [προϋπολογισμό της Ένωσης].

Το κράτος μέλος αναφέρει χωριστά στην ανακεφαλαιωτική κατάσταση που προβλέπεται στην παράγραφο 3 πρώτο εδάφιο τα ποσά που δεν ανακτήθηκαν εντός των προθεσμιών που καθορίζονται στο πρώτο εδάφιο της παρούσας παραγράφου.

Η κατανομή του δημοσιονομικού βάρους που απορρέει από την έλλειψη ανάκτησης σύμφωνα με το πρώτο εδάφιο δεν θίγει την υποχρέωση του εμπλεκόμενου κράτους μέλους να κινήσει τις διαδικασίες ανάκτησης κατ' εφαρμογή του άρθρου 9 παράγραφος 1 του παρόντος κανονισμού. Τα ποσά που ανακτώνται με τον τρόπο αυτό καταβάλλονται στο ΕΓΤΕ σε ποσοστό 50 %, μετά την παρακράτηση που προβλέπεται στην παράγραφο 2.

Εάν, στο πλαίσιο της διαδικασίας ανάκτησης, διαπιστωθεί με οριστική διοικητική ή δικαστική πράξη ότι δεν έχει διαπραχθεί παρατυπία, το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος δηλώνει στο ΕΓΤΕ ως δαπάνη τη δημοσιονομική επιβάρυνσή του δυνάμει του πρώτου εδαφίου.

[...]

6. Σε δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις, τα κράτη μέλη δύναται να αποφασίσουν να μην επιδιώξουν ανάκτηση. Η απόφαση αυτή μπορεί να ληφθεί μόνο στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- α) εάν το σύνολο των πραγματοποιηθέντων και των προβλεπόμενων εξόδων ανάκτησης υπερβαίνει το προς ανάκτηση ποσό·
- β) εάν η ανάκτηση είναι αδύνατη λόγω αφερεγγυότητας του οφειλέτη ή των προσώπων που φέρουν τη νομική ευθύνη για την παρατυπία, η οποία αφερεγγυότητα έχει διαπιστωθεί και αναγνωριστεί σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο του σχετικού κράτους μέλους.

[...]

8. Αφού εφαρμόσει τη διαδικασία του άρθρου 31 παράγραφος 3, η Επιτροπή δύναται να αποφασίσει να αποκλείσει από [τη χρηματοδότηση της Ένωσης] τα ποσά που έχουν καταλογιστεί στον [προϋπολογισμό της Ένωσης] στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- α) κατ' εφαρμογή των παραγράφων 5 και 6 του παρόντος άρθρου, εφόσον διαπιστώσει ότι οι παρατυπίες ή η απουσία ανάκτησης οφείλονται σε παρατυπίες ή αμέλεια που μπορούν να αποδοθούν στις διοικητικές ή άλλες υπηρεσίες ή σε οργανισμούς των κρατών μελών·

[...]».

II. Το ιστορικό της διαφοράς

A. Οι επιστροφές κατά την εξαγωγή οι οποίες επιτεύχθηκαν με δόλιο τρόπο

11. Το 1992, η Générale Sucrière, στις οποίας τα δικαιώματα υπεισήλθε αργότερα η Saint-Louis Sucre ως καθολική διάδοχος, πώλησε ποσότητα ζάχαρης 24 000 τόνων συνολικά στη Metelmann και στη Sucre Export. Σύμφωνα με τις συμβάσεις πωλήσεως, η ζάχαρη επρόκειτο να εξαχθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

12. Η Metelmann και η Sucre Export μεταπώλησαν 6 000 τόνους από τη ζάχαρη στην Proud Trading και στη Shawline Offshore μέσω δύο μεσαζόντων. Στις εν λόγω συμβάσεις προβλεπόταν επίσης ότι η ζάχαρη προοριζόταν για τρίτη χώρα εκτός της (νυν) Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και ότι η μεταφορά της επρόκειτο να πραγματοποιηθεί από το έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης αμέσως μετά τη φόρτωσή της.

13. Η Saint-Louis Sucre ανέθεσε στην Belgian Bunkering, αφενός, και στη Stevedoring et Manufert (στο εξής: Manuport Services), αφετέρου, τη σύνταξη των σχετικών εγγράφων, καθώς και την παραλαβή και τη φόρτωση της ζάχαρης στα πλοία.

14. Η φόρτωση της ζάχαρης, που επρόκειτο να μεταφερθεί από τον λιμένα της Αμβέρσας (Βέλγιο) προς το Ουζμπεκιστάν, πραγματοποιήθηκε μεταξύ 20ής Ιανουαρίου και 29ης Μαρτίου 1993.

15. Η Manuport Services συνέταξε και διαβίβασε τα σχετικά έγγραφα και τις διασαφήσεις εξαγωγής στην αρμόδια αρχή, ήτοι στο Bureau d'intervention et de restitution belge (βελγικό οργανισμό παρεμβάσεως και επιστροφών· στο εξής: BIRB). Βάσει των εν λόγω εγγράφων ο BIRB προκατέβαλε στη Saint-Louis Sucre το ποσό της επιστροφής κατά την εξαγωγή που δικαιούτο να εισπράξει η Saint-Louis Sucre. Η καταβολή κατέστη οριστική όταν η Saint-Louis Sucre προσκόμισε αποδείξεις ότι η ζάχαρη δεν βρισκόταν πλέον στο έδαφος της (νυν) Τελωνιακής Ένωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

16. Μετά την πραγματοποίηση της πληρωμής διαπιστώθηκε ότι η ποσότητα των 6 000 τόνων της ζάχαρης που μεταπωλήθηκε από τη Metelmann και τη Sucre Export στις Proud Trading και Shawline Offshore, μετά τη μεταφορά της από τον λιμένα της Αμβέρσας, δεν είχε ακολουθήσει τον αρχικό της προορισμό και είχε επανεισαχθεί δολίως στην Ευρωπαϊκή Ένωση βάσει πλαστών εγγράφων. Η Saint-Louis Sucre ενημέρωσε αυτοβούλως τον BIRB σχετικά με την λόγω διαπίστωση.

B. Η ποινική διαδικασία (1994 έως 2004)

17. Μετά τη αποκάλυψη της επανεισαγωγής της ζάχαρης, ασκήθηκε ποινική δίωξη κατά των δύο ιδιωτών που είχαν ενεργήσει ως μεσαζόντες μεταξύ της Metelmann και της Sucre Export, αφενός, και της Shawline Offshore και της Proud Trading, αφετέρου.

18. Με απόφαση που εξέδωσε στις 22 Οκτωβρίου 2003 το Hof van Beroep Antwerpen (εφετείο Αμβέρσας, Βέλγιο), οι δύο ιδιώτες καταδικάστηκαν για τα αδικήματα της απάτης, της καταρτίσεως πλαστών εγγράφων και της χρήσεως πλαστών εγγράφων.

19. Στο πλαίσιο της εν λόγω διαδικασίας, ο BIRB, η Saint-Louis Sucre, η Metelmann, η Sucre Export και η Manuport Services άσκησαν πολιτική αγωγή και τους επιδικάστηκε προσωρινά το ποσό του 1 λεπτού ως αποζημίωση για ζημία που υπέστησαν από τους δύο ιδιώτες.

Γ. Η αστική διαδικασία ανακτήσεως (1994 έως 1997 και 1997 έως 2012)

20. Στις 16 Μαρτίου 1994, αφότου ενημερώθηκε περί της απατηλής εξαγωγής, ο BIRB ζήτησε από τη Saint-Louis Sucre να επιστρέψει την επιστροφή κατά την εξαγωγή. Κατά τον BIRB, η Saint-Louis Sucre είχε πραγματοποιήσει επανεισαγωγή της ζάχαρης, την εξαγωγή της οποίας είχε δηλώσει και αποδείξει βάσει ορισμένων εγγράφων (έντυπο T5), χρησιμοποιώντας πλαστά έγγραφα (έντυπο T2E).

21. Η Saint-Louis Sucre αμφισβήτησε την αιτίαση αυτή, υποστηρίζοντας ότι η ίδια δεν έφερε καμία ευθύνη για την παρατυπία.

22. Ωστόσο, η Saint-Louis Sucre συμφώνησε να πραγματοποιήσει προσωρινή καταβολή του ποσού που ζητήθηκε από τον BIRB, προκειμένου να αποτρέψει την επιβάρυνση του εν λόγω ποσού με επιπλέον τόκους. Το καταβληθέν ποσό αντιστοιχούσε στο αιτηθέν από τον BIRB πλέον των τόκων για το διάστημα από τις 19 Απριλίου 1994 έως τις 16 Μαΐου 1997.

23. Το Βασίλειο του Βελγίου, αφού έλαβε το ποσό που καταβλήθηκε από τη Saint-Louis Sucre, κατέβαλε στο ΕΓΤΕ ποσό που ανερχόταν στο 80 % του ανωτέρω ποσού και παρακράτησε το υπόλοιπο 20 %, σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 595/91 του Συμβουλίου⁵.

24. Στις 18 Ιουνίου 1997, η Saint-Louis Sucre προσέφυγε ενώπιον του tribunal de première instance de Bruxelles (πρωτοδικείο Βρυξελλών, Βέλγιο) προκειμένου να ανακτήσει το ποσό που κατέβαλε στον BIRB καθώς και τους συναφείς τόκους και έξοδα.

25. Με απόφαση της 20ής Μαρτίου 2008, το εν λόγω δικαστήριο καταδίκασε τον BIRB να επιστρέψει στη Saint-Louis Sucre το ποσό που είχε ζητηθεί.

26. Ο BIRB άσκησε έφεση ενώπιον του cour d'appel de Bruxelles (εφετείου Βρυξελλών, Βέλγιο). Ο BIRB ζήτησε από το εν λόγω δικαστήριο να υποβάλει στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης τρία προδικαστικά ερωτήματα. Ωστόσο, με την απόφαση που εξέδωσε στις 3 Μαΐου 2012, το cour d'appel de Bruxelles (εφετείο Βρυξελλών), επικύρωσε την απόφαση του tribunal de première instance de Bruxelles (πρωτοδικείου Βρυξελλών) και καταδίκασε τον BIRB να καταβάλει στη Saint-Louis Sucre ποσό ανερχόμενο σε 10 114 003,39 ευρώ, το οποίο αντιστοιχούσε σε ποσό ύψους 5 133 087,54 ευρώ, πλέον τόκων υπολογιζομένων από την 1η Ιουνίου 1997 και διαφόρων άλλων εξόδων. Το εν λόγω δικαστήριο δεν έκρινε αναγκαία την υποβολή προδικαστικών ερωτημάτων στο Δικαστήριο.

27. Μετά την έκδοση της αποφάσεως του cour d'appel de Bruxelles (εφετείου Βρυξελλών), ο BIRB ζήτησε την εκπόνηση γνωμοδοτήσεως από δικηγόρο διορισμένο στο Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Βέλγιο), καθώς, σύμφωνα με το βελγικό δίκαιο, ο διάδικος δεν επιτρέπεται να ασκήσει αίτηση αναίρέσεως ενώπιον του Cour de cassation (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) αν δεν έχει λάβει προηγουμένως την εν λόγω γνωμοδότηση.

28. Μετά από ενδελεχή ανάλυση της δικογραφίας και της νομολογίας του Δικαστηρίου, η διορισμένη στο Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) δικηγόρος εξέδωσε τη γνωμοδότησή της, σύμφωνα με την οποία δεν θα μπορούσε να ευδοκιμήσει αίτηση αναίρέσεως του BIRB ενώπιον του Cour de cassation (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου).

29. Όταν έλαβε την εν λόγω γνωμοδότηση, ο BIRB αποφάσισε να μην προχωρήσει στην άσκηση αιτήσεως αναίρέσεως κατά της αποφάσεως του cour d'appel de Bruxelles (εφετείου Βρυξελλών). Κατά συνέπεια, ο BIRB κατέβαλε στη Saint-Louis Sucre το ποσό στο οποίο είχε καταδικαστεί.

⁵ Κανονισμός της 4ης Μαρτίου 1991, περί των ανωμαλιών και της ανακτήσεως των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών στα πλαίσια της χρηματοδοτήσεως της κοινής γεωργικής πολιτικής ως και της οργανώσεως ενός συστήματος πληροφορήσεως στον τομέα αυτό και περί καταργήσεως του κανονισμού (ΕΟΚ) 283/72 (ΕΕ 1991, L 67, σ. 11).

Δ. Το ποσό με το οποίο επιβαρύνθηκε το ΕΓΤΕ (2012 έως 2016)

30. Μετά την έκδοση της αποφάσεως του *cour d'appel de Bruxelles* (εφετείου Βρυξελλών), ο BIRB γνωστοποίησε στην Επιτροπή την πρόθεσή του να καταλογίσει το ποσό που όφειλε να καταβάλει στη *Saint-Louis Sucre* στο ΕΓΤΕ και εν συνεχεία προέβη στην εν λόγω ενέργεια. Κατά συνέπεια, η ετήσια έκθεση του BIRB για το έτος 2012 περιελάμβανε θετική διόρθωση ύψους 9 601 619.85 ευρώ.

31. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέγραψε το εν λόγω ποσό στο οικονομικό έτος 2012 και εν συνεχεία το ποσό αυτό καταβλήθηκε στο Βασίλειο του Βελγίου⁶.

Ε. Η διοικητική διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής (2013 έως 2016)

32. Μετά την εν λόγω καταβολή, η Επιτροπή κίνησε τη λεγόμενη διαδικασία εκκαθάρισης ως προς τη συμμόρφωση, με την οποία η Επιτροπή μπορεί να επαληθεύει αν κράτος μέλος έχει κάνει ορθή χρήση των κονδυλίων που του έχουν διατεθεί⁷. Η Επιτροπή εκτίμησε ότι το ποσό δεν μπορούσε να καταλογισθεί στο ΕΓΤΕ για δύο λόγους: πρώτον, δεν είχαν εξαντληθεί όλα τα εθνικά ένδικα βοηθήματα και μέσα, καθότι δεν είχε ασκηθεί αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του *Cour de cassation* (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου), και δεύτερον, η Επιτροπή αμφισβήτησε την επιβολή τόκων για το μετά το 1997 διάστημα.

33. Με επιστολή της 23 Μαΐου 2013, ο BIRB αμφισβήτησε την εκτίμηση αυτή, βασιζόμενος στο άρθρο 32, παράγραφος 5, τέταρτο εδάφιο, του κανονισμού 1290/2005. Τόνισε επίσης, αφενός μεν, ότι τυχόν άσκηση αιτήσεως αναιρέσεως ενώπιον του *Cour de cassation* (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) δεν θα οδηγούσε κατ' ανάγκη και αυτοδικαίως στην υποβολή αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως βάσει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, αφετέρου δε, ότι, δεδομένου του ρόλου που διαδραματίζει ο διορισμένος στο *Cour de cassation* (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) δικηγόρος, δεν είχε άλλη επιλογή παρά να αποφασίσει να μην προχωρήσει στην άσκηση αιτήσεως αναιρέσεως.

34. Λόγω της συνεχιζόμενης διαφωνίας μεταξύ του BIRB και της Επιτροπής, στις 13 Οκτωβρίου 2014 πραγματοποιήθηκε διμερής σύσκεψη των μερών.

35. Κατόπιν της εν λόγω συσκέψεως, το Βασίλειο του Βελγίου, με επιστολές του της 17ης Οκτωβρίου 2014 και της 21ης Ιανουαρίου 2015, παρέσχε περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με την εξαγωγή και τις διάφορες διαδικασίες σχετικά με τις απατηλές εξαγωγές της ζάχαρης.

36. Η Επιτροπή, σε κοινοποίηση της 12ης Ιουνίου 2015, βάσει των άρθρων 10 και 11 του κανονισμού (ΕΚ) 885/2006 του Συμβουλίου⁸, επέμεινε στη θέση της περί μη εξαντλήσεως όλων των εθνικών ενδίκων βοηθημάτων και μέσων για την ανάκτηση του ποσού. Στην κοινοποίηση αναφερόταν ότι ο BIRB, σύμφωνα με το άρθρο 32, παράγραφος 8, στοιχείο α', του κανονισμού 1290/2005, δεν δικαιούτο να καταλογίσει τα ποσά που προέρχονταν από το ΕΓΤΕ. Επομένως, ποσό ανερχόμενο σε 9 601 619 ευρώ θα αποκλείετο από τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

37. Βάσει ανακεφαλαιωτικής καταστάσεως της 22ας Φεβρουαρίου 2016, η Επιτροπή εξέδωσε την επίδικη απόφαση, δυνάμει της οποίας το προαναφερθέν ποσό αποκλείστηκε από τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσον αφορά το Βασίλειο του Βελγίου. Η εν λόγω απόφαση κοινοποιήθηκε στο Βασίλειο του Βελγίου στις 18 Μαρτίου 2016.

⁶ Εκτελεστική απόφαση C(2016)1543 τελικό της Επιτροπής, της 17ης Μαρτίου 2016, για την εκκαθάριση των λογαριασμών ορισμένων οργανισμών πληρωμών στο Βέλγιο και στη Γερμανία στο πλαίσιο των δαπανών που χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) όσον αφορά το οικονομικό έτος 2012.

⁷ Αριθμός αναφοράς CEB/2013/003BE.

⁸ Κανονισμός της 21ης Ιουνίου 2006, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού 1290/2005 (ΕΕ 2006, L 171, σ. 90).

III. Η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου

38. Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 30 Μαΐου 2016, το Βασίλειο του Βελγίου άσκησε προσφυγή με αίτημα την ακύρωση της επίδικης απόφασης.

39. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή ακυρώσεως στο σύνολό της.

IV. Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου και τα αιτήματα των διαδίκων

40. Με την αίτηση αναιρέσεως, το Βασίλειο του Βελγίου ζητεί από το Δικαστήριο:

- να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση στο σύνολό της·
- να ακυρώσει την επίδικη απόφαση, καθόσον αποκλείει από τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ποσό ύψους 9 601 619 ευρώ (θέση 6701 του προϋπολογισμού)·
- να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα της κατ' αναίρεση δίκης καθώς και της δίκης ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

41. Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο την απόρριψη της αιτήσεως αναιρέσεως και την καταδίκη του αναιρεσείοντος στα δικαστικά έξοδα.

42. Αμφότεροι οι διάδικοι αγόρευσαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 27ης Ιουνίου 2018.

V. Ανάλυση

43. Στην αίτηση αναιρέσεως, το Βασίλειο του Βελγίου προβάλλει έναν μόνο λόγο αναιρέσεως, με τον οποίο υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο ερμήνευσε εσφαλμένα το άρθρο 32, παράγραφος 8, στοιχείο α', του κανονισμού 1290/2005 στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.

44. Αφενός μεν, με το πρώτο σκέλος του μοναδικού λόγου αναιρέσεως, το Βασίλειο του Βελγίου υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη κρίνοντας ότι οι βελγικές αρχές δεν είχαν εξαντλήσει όλα τα εθνικά ένδικα βοηθήματα και μέσα, επειδή δεν είχαν ασκήσει αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Cour de cassation (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου)⁹. Κατά την άποψη του αναιρεσείοντος, το Γενικό Δικαστήριο, στην εκτίμησή του περί του αν είχαν εξαντληθεί όλα τα εθνικά ένδικα βοηθήματα και μέσα, όφειλε να έχει λάβει υπόψη του τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο εξής: ΕΔΔΑ).

45. Αφετέρου δε, με το δεύτερο σκέλος του μοναδικού λόγου αναιρέσεως, το Βασίλειο του Βελγίου ισχυρίζεται ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη εκτιμώντας ότι το Βασίλειο του Βελγίου είχε επιδείξει αμέλεια ως προς την ανάκτηση των επίμαχων ποσών, επειδή δεν είχε ασκήσει αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Cour de cassation (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου)¹⁰.

46. Η Επιτροπή φρονεί ότι το πρώτο σκέλος του λόγου αναιρέσεως είναι απαράδεκτο, καθώς αφορά ζήτημα το οποίο δεν έχει προβληθεί ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου. Εν πάση περιπτώσει, σύμφωνα με την Επιτροπή, αμφότερα τα σκέλη του μοναδικού λόγου αναιρέσεως είναι αβάσιμα.

⁹ Σκέψη 56 της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης.

¹⁰ Σκέψεις 55 έως 57 και 62 της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης.

47. Πριν προχωρήσω στην ανάλυση του μοναδικού λόγου που προβάλλεται με την υπό κρίση αίτηση αναιρέσεως, θα εκθέσω εν συντομία το (νομικό) πλαίσιο της παρούσας υποθέσεως.

A. Εισαγωγή: ο ρόλος των κρατών μελών στο σύστημα του κανονισμού 1290/2005 και στην παρούσα υπόθεση

48. Δυνάμει του κανονισμού 1290/2005, συστάθηκαν δύο γεωργικά ταμεία, το ΕΓΤΕ και το ΕΓΤΑΑ, σε αντικατάσταση του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (στο εξής: ΕΓΤΠΕ), του χρηματοδοτικού μέσου από το οποίο γινόταν αρχικά η χρηματοδότηση της κοινής γεωργικής πολιτικής¹¹. Το ΕΓΤΕ και το ΕΓΤΑΑ χρηματοδοτούνται από τον προϋπολογισμό της Ένωσης και, όπως και ο προκάτοχός τους, χρησιμοποιούνται για τη χρηματοδότηση της κοινής γεωργικής πολιτικής γενικώς και της αγροτικής αναπτύξεως, ειδικότερα¹².

49. Ειδικότερα, το ΕΓΤΕ ιδρύθηκε για να χρηματοδοτεί, μεταξύ άλλων, επιστροφές κατά την εξαγωγή αγροτικών προϊόντων προς τρίτες χώρες (όπως, εν προκειμένω, η ζάχαρη)¹³. Το ΕΓΤΕ υπόκειται στην από κοινού διαχείριση της Ένωσης και των κρατών μελών, ωστόσο ο ρόλος που διαδραματίζουν τα κράτη μέλη είναι ιδιαίτερος κρίσιμος. Αυτά είναι επιφορτισμένα με την πραγματοποίηση των πληρωμών, τον καταλογισμό των εισφορών και την ανάκτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών στο πλαίσιο του ΕΓΤΕ. Τα κράτη μέλη επιτελούν τα ως άνω αποκλειστικά καθήκοντα κατά τρόπο ανεξάρτητο.

50. Δεδομένου του κρίσιμου ρόλου που διαδραματίζουν στο πλαίσιο του συστήματος που θεσπίζει ο κανονισμός 1290/2005, τα κράτη μέλη υπέχουν την ρητή υποχρέωση, η οποία προβλέπεται από τον εν λόγω κανονισμό, να προστατεύουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁴. Σύμφωνα με το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού, τα κράτη μέλη πρέπει να θεσπίζουν όλες τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις και να λαμβάνουν όλα τα άλλα μέτρα που είναι αναγκαία για την αποτελεσματική προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

51. Εκτός από την γενική αυτή υποχρέωση που προβλέπεται στο άρθρο 9, παράγραφος 1, ο κανονισμός 1290/2005 προβλέπει επίσης συγκεκριμένους μηχανισμούς που σκοπούν στην ενθάρρυνση της έγκαιρης και αποτελεσματικής ανακτήσεως των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών στο πλαίσιο του ΕΓΤΕ. Το άρθρο 32, παράγραφος 5, του κανονισμού προβλέπει χαρακτηριστικά μηχανισμό κατά τον οποίο χωρεί κατανομή κατά ίσα μέρη (50/50) του δημοσιονομικού βάρους που απορρέει από την έλλειψη ανάκτησης μεταξύ του προϋπολογισμού της Ένωσης και του εμπλεκόμενου κράτους μέλους, οσάκις η ανάκτηση δεν πραγματοποιήθηκε εντός τεσσάρων ετών από την ημερομηνία της πρώτης διοικητικής ή δικαστικής πράξεως διαπιστώσεως, ή οκτώ ετών, εάν η ανάκτηση αποτελεί το αντικείμενο προσφυγής στα εθνικά δικαστήρια. Επιπλέον, βάσει του άρθρου 32, παράγραφος 8, η Επιτροπή δύναται να αποφασίσει, κατά περίπτωση, να αποκλείσει ορισμένα ποσά από τη χρηματοδότηση από τον προϋπολογισμό της Ένωσης. Αυτό συμβαίνει, επί παραδείγματι, όταν η Επιτροπή εκτιμά ότι κράτος μέλος, ή οι αρχές του, έχουν επιδείξει αμέλεια κατά την επιχείρηση ανακτήσεως των ποσών που απωλέσθησαν εξαιτίας παρατυπιών.

52. Η αναγκαιότητα της θεσπίσεως των εν λόγω μηχανισμών μπορεί να αποδοθεί σε αλληλένδετους παράγοντες που αφορούν την εν γένει οικονομία του συστήματος χρηματοδοτήσεως του κανονισμού 1290/2005.

11 Κανονισμός 25 περί της χρηματοδότησεως της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/001, σ. 32).

12 Αιτιολογικές σκέψεις 1 και 2 του κανονισμού 1290/2005.

13 Άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1290/2005.

14 Βλ., ιδίως, αιτιολογική σκέψη 25 του κανονισμού 1290/2005.

53. Πράγματι, δεν πρέπει να λησμονείται το γεγονός ότι οι πληρωμές που πραγματοποιούνται από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο του ΕΓΤΕ σύμφωνα με την οικεία νομοθεσία της Ένωσης, κατά κανόνα, επιστρέφονται από τον προϋπολογισμό της Ένωσης. Ως εκ τούτου, οι προαναφερθέντες μηχανισμοί αποτελούν εξαιρέσεις του γενικού κανόνα της χρηματοδότησεως από την Ένωση των δαπανών που πραγματοποιούν τα κράτη μέλη στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής. Όπως επισημαίνεται, δεδομένου ότι τα κράτη μέλη ενεργούν για λογαριασμό της Ένωσης, είναι σκόπιμο τυχόν απώλειες που οφείλονται σε συμπεριφορές ιδιωτών να βαρύνουν κατ' αρχήν την Ευρωπαϊκή Ένωση, όταν τα κράτη μέλη έχουν προβεί σε όλες τις δυνατές από την πλευρά τους ενέργειες για τη διασφάλιση της πραγματικής και ορθής εκτελέσεως των πράξεων που χρηματοδοτούνται από την κοινή γεωργική πολιτική, την αποτελεσματική αντιμετώπιση των παρατυπιών και την ανάκτηση των ποσών που απωλέσθησαν¹⁵. Ωστόσο, προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτροπή της μη αναλήψεως δράσεως, οι εν λόγω μηχανισμοί αποτελούν μέρος μέτρων τα οποία διασφαλίζουν ότι τα κράτη μέλη αναλαμβάνουν την ενδεδειγμένη δράση για την καταπολέμηση της απάτης, η οποία αποτελεί πολύ συχνό πρόβλημα στο πλαίσιο των γεωργικών επιδοτήσεων και μέσω αυτών επιχειρείται η πλήρης ανάκτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών¹⁶.

54. Στην επίδικη απόφαση, η Επιτροπή κατέφυγε στο άρθρο 32, παράγραφος 8, του κανονισμού 1290/2005 προκειμένου να αποκλείσει τα επίμαχα ποσά από τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απόφαση την οποία επικύρωσε το Γενικό Δικαστήριο με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση. Ως εκ τούτου, στο πλαίσιο της παρούσας δίκης, το Δικαστήριο πρέπει να αποφανθεί αν το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ορθώς, αφενός μεν, ότι μη ασκώντας αίτηση αναιρέσεως κατά της αποφάσεως της 3ης Μαΐου 2012 [με την οποία i) επικυρώθηκε η απόφαση που εκδόθηκε στον πρώτο βαθμό κατά του BIRB και ii) απορρίφθηκε αίτημα του BIRB για την υποβολή αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως ενώπιον του Δικαστηρίου όσον αφορά την ορθή ερμηνεία του κανονισμού (ΕΟΚ) 3665/87 της Επιτροπής¹⁷] ενώπιον του Cour de cassation (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου), το Βασίλειο του Βελγίου δεν αξιοποίησε όλα τα μέσα που είχε στη διάθεσή του, και κατά τον τρόπο αυτόν δεν ενήργησε με τη δέουσα επιμέλεια για την ανάκτηση των επίμαχων ποσών και, αφετέρου, ότι, κατά συνέπεια, η μη ανάκτηση οφειλόταν σε αμέλεια που μπορεί να αποδοθεί στο εν λόγω κράτος μέλος¹⁸.

55. Στο πλαίσιο αυτό, προκύπτει από τη δικογραφία ότι προκειμένου να ασκήσει αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Cour de cassation (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου), ο αναιρεσιών πρέπει προηγουμένως να ζητήσει από δικηγόρο διορισμένο στο εν λόγω δικαστήριο την έκδοση σχετικής γνωμοδοτήσεως. Εν συνεχεία, ο εν λόγω δικηγόρος αξιολογεί τη δυνατότητα ασκήσεως αιτήσεως αναιρέσεως ενώπιον του Cour de cassation (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου).

56. Στην υπό κρίση υπόθεση, μετά την έκδοση της αποφάσεως της 3ης Μαΐου 2012, ο BIRB ζήτησε την έκδοση γνωμοδοτήσεως από δικηγόρο διορισμένο στο Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο). Αφού εξέτασε τη δικογραφία, η δικηγόρος που συμβουλευτήκε ο BIRB εκτίμησε ότι τυχόν άσκηση αναιρέσεως κατά της αποφάσεως της 3ης Μαΐου 2012 δεν θα είχε αξιόλογες πιθανότητες ευδοκιμήσεως. Ο BIRB ακολούθησε τη γνωμοδότηση αυτή και δεν προχώρησε στην άσκηση αιτήσεως αναιρέσεως ενώπιον του Cour de cassation (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου).

15 Σχετικά με το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 8, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 729/70 του Συμβουλίου, της 21ης Απριλίου 1970, περί χρηματοδότησεως της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/005, σ. 93), άρθρο που ίσχυε πριν από τη θέσπιση του άρθρου 32, παράγραφος 8, στοιχείο α', του κανονισμού 1290/2005, βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα F. Carotorti στην υπόθεση Κάτω Χώρες κατά Επιτροπής (11/76, ΕΥ:C:1978:220, σ. 104)

16 Σχετικά με την απάτη στον εν λόγω τομέα και με τα χαμηλά ποσοστά ανακτήσεως, βλ. ειδική έκθεση 3/2004 του Ελεγκτικού Συνεδρίου σχετικά με την ανάκτηση παράτυπων πληρωμών στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής συνοδευόμενη από τις απαντήσεις της Επιτροπής (ΕΕ 2004, C 269, σ. 1), ιδίως σ. 4 έως 9· επίσης, γνωμοδότηση 1/2005 του Ελεγκτικού Συνεδρίου σχετικά με την πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τη χρηματοδότηση της κοινής γεωργικής πολιτικής [COM(2004) 489 τελικό της 14ης Ιουλίου 2004] (ΕΕ 2005, C 121, σ. 1), σ. 6 και 7.

17 Κανονισμός της 27ης Νοεμβρίου 1987, για κοινές λεπτομέρειες εφαρμογής του καθεστώτος των επιστροφών κατά την εξαγωγή για τα γεωργικά προϊόντα (ΕΕ 1987, L 351, σ. 1).

18 Σκέψη 62 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

57. Λαμβανομένων υπόψη των προπαρατεθεισών ιδιαίτερων πραγματικών περιστάσεων, με την αίτηση αναιρέσεως που άσκησε το Βασίλειο του Βελγίου εγείρεται κατ' ουσίαν το ερώτημα αν μόνη η απόφαση να μην ασκηθεί αίτηση αναιρέσεως μπορεί να συνιστά αμέλεια που μπορεί να αποδοθεί στο εμπλεκόμενο κράτος μέλος. Ειδικότερα: μέχρι ποίου σημείου πρέπει να φτάνει ένα κράτος μέλος προκειμένου να ανακτήσει ποσά που απωλέσθησαν;

58. Κατά συνέπεια, στο πλαίσιο της παρούσας αιτήσεως αναιρέσεως, το Δικαστήριο θα πρέπει να καθορίσει τις παραμέτρους βάσει των οποίων θα πρέπει να εκτιμάται αν κράτος μέλος έχει επιδείξει αμέλεια στο πλαίσιο της ανακτήσεως ποσών που απωλέσθησαν εξαιτίας παρατυπιών. Πράγματι, προκειμένου να διασφαλιστεί η δέουσα προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα πρέπει να επιτευχθεί μια κατάλληλη ισορροπία μεταξύ, αφενός, της απαιτήσεως περί λήψεως όλων των αναγκαίων μέτρων για την ανάκτηση των ποσών που απωλέσθησαν και, αφετέρου, της ανάγκης για αποφυγή της αναλήψεως από τα κράτη μέλη περιττών και δαπανηρών δράσεων¹⁹.

B. Επί του πρώτου σκέλους του μοναδικού λόγου αναιρέσεως: η σημασία της νομολογίας του ΕΔΔΑ όσον αφορά το παραδεκτό

1. Τα επιχειρήματα των διαδίκων

59. Με το πρώτο σκέλος του μοναδικού λόγου αναιρέσεως, το Βασίλειο του Βελγίου υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο επειδή δεν εφάρμοσε τη νομολογία του ΕΔΔΑ στην εκτίμησή του περί του αν οι βελγικές αρχές είχαν επιδείξει αμέλεια μη εξαντλώντας όλα τα δυνατά εθνικά ένδικα βοηθήματα και μέσα²⁰.

60. Ειδικότερα, το Βασίλειο του Βελγίου ισχυρίζεται ότι στη νομολογία του ΕΔΔΑ αναγνωρίζεται ο ειδικός και υποχρεωτικός ρόλος που διαδραματίζει ο διορισμένος στο Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) δικηγόρος: σύμφωνα με την εν λόγω νομολογία, μπορεί να θεωρηθεί ότι ένας ο προσφεύγων έχει αξιοποιήσει όλες τις δυνατότητες που έχει στη διάθεσή του για να εξαντλήσει όλα τα εθνικά ένδικα βοηθήματα και μέσα ακόμη και στις περιπτώσεις που ο εν λόγω αναιρεσείων δεν έχει ασκήσει αίτηση αναιρέσεως, όταν η άσκηση του εν λόγω ένδικου μέσου θα αντέβαινε στην αρνητική γνωμοδότηση του διορισμένου στο Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) δικηγόρου.

61. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το πρώτο σκέλος του μοναδικού λόγου αναιρέσεως είναι απαράδεκτο, επειδή ο ισχυρισμός σχετικά με τη νομολογία του ΕΔΔΑ δεν είχε προβληθεί ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου. Εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή φρονεί ότι το πρώτο σκέλος του μοναδικού λόγου αναιρέσεως είναι αβάσιμο, επειδή, κατ' ουσίαν, η νομολογία του ΕΔΔΑ δεν ασκεί επιρροή στο εν λόγω πλαίσιο.

62. Θα ξεκινήσω αναλύοντας εν συντομία το ζήτημα του παραδεκτού που προβλήθηκε από η Επιτροπή, προτού εξετάσω επί της ουσίας το πρώτο σκέλος του μοναδικού λόγου αναιρέσεως.

¹⁹ Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 25 έως 27 του κανονισμού 1290/2005.

²⁰ Σκέψη 56 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

2. Εκτίμηση

63. Στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι ήταν ασύνηθες, ωστόσο πιθανό, ο διάδικος να προχωρήσει στην άσκηση αιτήσεως αναιρέσεως ενώπιον του Cour de cassation (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου), παρά την αρνητική γνωμοδότηση του διορισμένου στο εν λόγω δικαστήριο δικηγόρου. Με βάση την παραδοχή αυτή, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι βελγικές αρχές δεν είχαν εξαντλήσει όλα τα εθνικά ένδικα βοηθήματα και μέσα και ότι, ως εκ τούτου, δεν είχαν ενεργήσει με τη δέουσα επιμέλεια²¹.

α) Επί του παραδεκτού: μπορούν να προβληθούν νέοι ισχυρισμοί εφόσον δεν μεταβάλλεται το αντικείμενο της διαφοράς

64. Όσον αφορά το παραδεκτό του πρώτου σκέλους του μοναδικού λόγου αναιρέσεως, εξ αρχής πρέπει να υπομνησθεί ότι γενικώς δεν είναι παραδεκτή η κατ' αναίρεση προβολή νέων ισχυρισμών²².

65. Ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, το Βασίλειο του Βελγίου υποστήριξε ότι είχε εξαντλήσει όλα τα δυνατά εθνικά ένδικα βοηθήματα και μέσα. Ενώπιον του δικαστηρίου αυτού, το εν λόγω κράτος μέλος ανέλυσε διεξοδικά τους λόγους για τους οποίους, αφενός, μια αίτηση αναιρέσεως που ασκείται ενώπιον του Cour de cassation (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) δεν μπορεί να θεωρείται ότι ιδρύει τρίτο βαθμό (ουσιαστικής) δικαιοδοσίας και, αφετέρου, τους λόγους για τους οποίους ήταν πρακτικώς αδύνατον να ευδοκιμήσει μια αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του εν λόγω δικαστηρίου από τη στιγμή που ο δικηγόρος από τον οποίον ζητήθηκε η παροχή συμβουλής εξέδωσε αρνητική γνωμοδότηση σχετικά με τις πιθανότητες ευδοκιμήσεως της αιτήσεως αναιρέσεως ενώπιον του Cour de cassation (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου). Το Βασίλειο του Βελγίου, ωστόσο, δεν προέβαλε ειδικώς ότι το Γενικό Δικαστήριο έπρεπε να έχει εφαρμόσει τη νομολογία του ΕΔΔΑ για να αποδείξει ότι το εν λόγω κράτος μέλος είχε εξαντλήσει κάθε δυνατό εθνικό ένδικο μέσο και ότι δεν είχε επιδείξει αμέλεια στην ανάκτηση των ποσών που απωλέσθησαν.

66. Επομένως αληθεύει ότι, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, η σημασία που έχει η νομολογία του ΕΔΔΑ για την ερμηνεία του άρθρου 32, παράγραφος 8, στοιχείο α', του κανονισμού 1290/2005 δεν συζητήθηκε πρωτοδίκως.

67. Ωστόσο, το Δικαστήριο δεν εφαρμόζει αυστηρό κριτήριο όσον αφορά το παραδεκτό της προβολής νέων ισχυρισμών. Αντιθέτως, εκείνο που έχει σημασία είναι να μη μεταβάλλεται κατ' αναίρεση το αντικείμενο της δίκης του πρώτου βαθμού δικαιοδοσίας.

68. Ειδικότερα, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 58 του Οργανισμού του Δικαστηρίου και 113, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου προκύπτει ότι ο αναιρεσείων μπορεί κατ' αναίρεση να επικαλείται *κάθε λυσιτελές επιχείρημα*, υπό την προϋπόθεση και μόνον ότι η αναίρεση δεν μεταβάλλει το αντικείμενο της διαφοράς που εκδίκασε το Γενικό Δικαστήριο²³.

21 Σκέψη 56 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

22 Το άρθρο 127, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου ορίζει ότι κατά τη διάρκεια της δίκης απαγορεύεται η προβολή νέων ισχυρισμών, εκτός αν στηρίζονται σε νομικά ή πραγματικά στοιχεία που ανέκυψαν κατά τη διαδικασία. Βλ., επίσης, απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 2010, Σουηδία κ.λπ. κατά API και Επιτροπής (C-514/07 P, C-528/07 P και C-532/07 P, EU:C:2010:541, σκέψη 126 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

23 Απόφαση της 18ης Ιανουαρίου 2007, ΡΚΚ και ΚΝΚ κατά Συμβουλίου (C-229/05 P, EU:C:2007:32, σκέψη 66).

69. Σε αντίθεση με ό,τι υποστηρίζεται στο πλαίσιο του ισχυρισμού της Επιτροπής περί απαραδέκτου, δεν απαιτείται να έχει συζητηθεί πρωτοδίκως κάθε ισχυρισμός που προβάλλεται κατ' αναίρεση. Αντιθέτως, το Δικαστήριο έχει τονίσει συναφώς ότι δεν μπορεί να γίνει δεκτός ένας τέτοιος περιορισμός όσον αφορά τους ισχυρισμούς που μπορούν να προβληθούν κατ' αναίρεση από τον αναιρεσίοντα. Τούτο διότι, σε αντίθετη περίπτωση, η αναιρετική διαδικασία θα έχανε σε σημαντικό βαθμό το νόημά της²⁴.

70. Το πρώτο σκέλος του μοναδικού λόγου αναιρέσεως δεν μεταβάλλει το αντικείμενο της δίκης ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου. Αντιθέτως, ο ισχυρισμός περί της κρισιμότητας της νομολογίας του ΕΔΔΑ βάλλει κατά του τρόπου με τον οποίο το Γενικό Δικαστήριο ερμήνευσε και εφάρμοσε το άρθρο 32, παράγραφος 8, στοιχείο α', του κανονισμού 1290/2005.

71. Κατά συνέπεια, ο ισχυρισμός της Επιτροπής περί του απαραδέκτου του πρώτου σκέλους του μοναδικού λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

β) Επί της ουσίας: η νομολογία του ΕΔΔΑ όσον αφορά το παραδεκτό δεν ασκεί επιρροή στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως

72. Η νομολογία του ΕΔΔΑ στην οποία αναφέρεται το Βασίλειο του Βελγίου αφορά το παραδεκτό των υποθέσεων που άγονται ενώπιον του ΕΔΔΑ. Σύμφωνα με το άρθρο 35, παράγραφος 1, της Συμβάσεως για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (στο εξής: ΕΣΔΑ), το ΕΔΔΑ δεν μπορεί να επιληφθεί υποθέσεως παρά μόνον αφού ο προσφεύγων έχει εξαντλήσει όλα τα (τακτικά) εσωτερικά ένδικα βοηθήματα και μέσα²⁵.

73. Είναι ασφαλώς αληθές ότι, όπως επισημαίνει το Βασίλειο του Βελγίου, τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται από την ΕΣΔΑ, αποτελούν γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης²⁶. Είναι εξίσου αληθές ότι, σύμφωνα με το άρθρο 52, παράγραφος 3, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης), η έννοια και η εμβέλεια των δικαιωμάτων που περιλαμβάνει ο Χάρτης, τα οποία αντιστοιχούν σε δικαιώματα τα οποία διασφαλίζονται από την ΕΣΔΑ, πρέπει να είναι ίδιες με εκείνες που τους αποδίδει η εν λόγω σύμβαση. Επομένως, εφόσον ενδείκνυται, η νομολογία του ΕΔΔΑ πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για την ερμηνεία των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, και ιδίως, των αντίστοιχων διατάξεων του Χάρτη.

74. Εντούτοις, όπως ήδη επισημάνθηκε, η νομολογία που αναφέρει το Βασίλειο του Βελγίου δεν αφορά δικαιώματα που περιλαμβάνονται στον Χάρτη, ούτε, ευρύτερα την προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που κατοχυρώνει η ΕΣΔΑ: αντιθέτως αφορά την απαίτηση της εξαντλήσεως από τον προσφεύγοντα όλων των εσωτερικών ένδικων μέσων πριν να προσφύγει ενώπιον του ΕΔΔΑ.

75. Η εν λόγω απαίτηση δεν έχει καμία σχέση με την απαίτηση που προβλέπεται στο άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1290/2005, κατά την οποία τα κράτη μέλη πρέπει να λαμβάνουν όλα τα μέτρα που είναι αναγκαία για τη διασφάλιση της ανακτήσεως των ποσών που έχουν απολεσθεί εξαιτίας παρατυπιών. Επίσης, η εν λόγω απαίτηση δεν έχει καμία σχέση με έννοια που θα πρέπει να αποδοθεί στην αμέλεια για τους σκοπούς της ερμηνείας του άρθρου 32, παράγραφος 8, στοιχείο α', του κανονισμού 1290/2005.

²⁴ Όπ.π.

²⁵ Σχετικά με τη λογική του εν λόγω κανόνα, βλ. επί παραδείγματι, απόφαση του ΕΔΔΑ της 26ης Οκτωβρίου 2000, Kudła κατά Πολωνίας [GC] (CE:ECHR:2000:1026JUD003021096, § 152).

²⁶ Βλ. άρθρο 6, παράγραφος 3, ΣΕΕ. Βλ., επίσης, γνωμοδότηση 2/13 (Προσχώρηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην ΕΣΔΑ) της 18ης Δεκεμβρίου 2014 (EU:C:2014:2454, σημείο 179 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

76. Η απαίτηση κατά την οποία ο προσφεύγων πρέπει να έχει εξαντλήσει όλα τα εσωτερικά ένδικα μέσα σκοπεύει να διασφαλίσει ότι τα εθνικά δικαστήρια έχουν τη δυνατότητα να επανορθώνουν οποιαδήποτε παραβίαση πριν να αχθεί η σχετική η υπόθεση ενώπιον του ΕΔΔΑ²⁷. Αντιθέτως, η απαίτηση περί της λήψεως όλων των μέτρων που είναι αναγκαία για την ανάκτηση των ποσών που απωλέσθησαν σκοπεύει να διασφαλίσει ότι τα κονδύλια της Ένωσης τυγχάνουν της δέουσας προστασίας και ότι δεν πραγματοποιούνται πληρωμές αχρεωστήτως.

77. Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο μη λαμβάνοντας υπόψη του τη νομολογία του ΕΔΔΑ κατά την ερμηνεία του άρθρου 32, παράγραφος 8, στοιχείο α', του κανονισμού 1290/2005, διάταξη η οποία κατ' ουσίαν σκοπεύει να προστατεύσει τα οικονομικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

78. Εξάλλου, ακόμη κι αν υποτεθεί ότι το άρθρο 32, παράγραφος 8, στοιχείο α', του κανονισμού 1290/2005 θα έπρεπε να ερμηνευθεί υπό το φως της εν λόγω νομολογίας, οι κατευθύνσεις που θα μπορούσαν να συναχθούν από τη νομολογία αυτή θα ήταν περιορισμένες.

79. Από κανένα σημείο της εν λόγω νομολογίας δεν προκύπτει ότι δεν απαιτείται εν γένει από τους προσφεύγοντες να ασκούν αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Cour de cassation (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) επί νομικού ζητήματος. Τούτο ισχύει παρά το γεγονός ότι, υπό ορισμένες συγκεκριμένες πραγματικές περιστάσεις, το ΕΔΔΑ δεν έχει κηρύξει απαράδεκτη προσφυγή παρά το ότι δεν είχε ασκηθεί προηγουμένως αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Cour de cassation (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου)²⁸. Αντιθέτως, όπως έχει διευκρινίσει το ίδιο το ΕΔΔΑ, ο «κανόνας περί εξαντλήσεως» πρέπει να εφαρμόζεται με ελαστικότητα και χωρίς υπερβολική τυπολατρία. Εκείνο που έχει σημασία όταν εξετάζεται αν ο κανόνας αυτός έχει τηρηθεί είναι να λαμβάνονται δεόντως υπόψη οι συγκεκριμένες περιστάσεις της κάθε μεμονωμένης υποθέσεως²⁹.

80. Για τους λόγους αυτούς, το πρώτο σκέλος του μοναδικού λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμο.

Γ. Επί του δευτέρου σκέλους του μοναδικού λόγου αναιρέσεως: η απαίτηση επιδείξεως επιμέλειας για την ανάκτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών

1. Τα επιχειρήματα των διαδίκων

81. Με το δεύτερο σκέλος του μοναδικού λόγου αναιρέσεως, το Βασίλειο του Βελγίου ισχυρίζεται ότι, σε αντίθεση με την εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου³⁰, επέδειξε τη δέουσα επιμέλεια για την ανάκτηση των επίμαχων ποσών. Σύμφωνα με το Βασίλειο του Βελγίου, το Γενικό Δικαστήριο δεν αξιολόγησε ορθώς τη συμπεριφορά των βελγικών αρχών όσον αφορά την απόφαση να μην ασκήσουν αίτηση αναιρέσεως κατά της αποφάσεως της 3ης Μαΐου 2012 ενώπιον του Cour de cassation (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου): μολονότι από θεωρητικής απόψεως ήταν δυνατή η άσκηση αιτήσεως αναιρέσεως, μια τέτοια αίτηση αναιρέσεως θα ήταν πρακτικώς αδύνατο να ευδοκιμήσει. Επιπλέον, το Βασίλειο του Βελγίου επικρίνει το Γενικό Δικαστήριο επειδή δεν εκτίμησε δεόντως τον ρόλο που διαδραματίζει στο βελγικό νομικό σύστημα ο διορισμένος στο Cour de cassation (Ανώτατο

27 Απόφαση του ΕΔΔΑ της 28ης Ιουλίου 1999, Selmouni κατά Γαλλίας (CE:ECHR:1999:0728JUD002580394, § 74 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

28 Βλ. αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 5ης Μαρτίου 2013, Charpan κατά Βελγίου (CE:ECHR:2013:0305DEC003961906, § 32), και της 6ης Νοεμβρίου 1980, Van Oosterwijck κατά Βελγίου (CE:ECHR:1980:1106JUD000765476, § 36 έως 40).

29 Βλ., ιδίως, απόφαση του ΕΔΔΑ της 18ης Δεκεμβρίου 1996, Aksoy κατά Τουρκίας (CE:ECHR:1996:1218JUD002198793, § 52 και 53 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

30 Σκέψεις 55 έως 57 και 62 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

Ακυρωτικό Δικαστήριο) δικηγόρος. Το Βασίλειο του Βελγίου υποστηρίζει ότι οι βελγικές αρχές επέδειξαν τη δέουσα επιμέλεια παρά το ότι δεν άσκησαν αίτηση αναιρέσεως, διότι θα ήταν υπερβολικό και αναποτελεσματικό να απαιτείται να ασκούνται συστηματικά αιτήσεις αναιρέσεως ακόμη και στις περιπτώσεις που είναι βέβαιο ότι δεν θα ευδοκιμήσουν.

82. Από την πλευρά της, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι όσα υποστηρίζει το Βασίλειο Βελγίου είναι αντιφατικά: η άσκηση αιτήσεως αναιρέσεως ήταν είτε αδύνατη είτε δυνατή, αλλά δεν μπορεί λογικά να ισχύουν ταυτόχρονα και τα δύο αυτά ενδεχόμενα. Επιπλέον, η Επιτροπή προβάλλει ότι δεν πρέπει να παρέχεται στα κράτη μέλη η δυνατότητα να θίγουν την πρακτική αποτελεσματικότητα της διαδικασίας που προβλέπει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ –και συγκεκριμένα της υποχρεώσεως των δικαστηρίων των κρατών μελών που δικάζουν σε τελευταίο βαθμό να υποβάλλουν αιτήσεις προδικαστικών αποφάσεων ενώπιον του Δικαστηρίου– επικαλούμενα δικονομικούς κανόνες του εσωτερικού δικαίου.

2. Εκτίμηση

83. Στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο εξ αρχής επισημαίνει ότι, προκειμένου να αποφανθεί αν η Επιτροπή είχε εκτιμήσει ορθώς ότι η μη ανάκτηση των επίμαχων ποσών οφειλόταν σε αμέλεια που μπορεί να αποδοθεί στον BIRB κατά την έννοια του άρθρου 32, παράγραφος 8, στοιχείο α', του κανονισμού 1290/2005, έπρεπε να εκτιμήσει αν, δεδομένων των περιστάσεων της υποθέσεως, η απόφαση να μην ασκηθεί αίτηση αναιρέσεως κατά της αποφάσεως της 3ης Μαΐου 2012 αποτελούσε παρατυπία ή αμέλεια που μπορεί να αποδοθεί στον BIRB κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως.

84. Στο πλαίσιο αυτό, το Γενικό Δικαστήριο προέβη σε μια σειρά διαπιστώσεων.

85. Πρώτον, διαπίστωσε ότι, μολονότι αυτό μπορεί να γίνει μόνον κατ' εξαίρεση, εντούτοις, είναι δυνατή η άσκηση αιτήσεως αναιρέσεως ενώπιον του Cour de cassation (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου), παρά την έκδοση αρνητικής γνωμοδοτήσεως από διορισμένο στο εν λόγω δικαστήριο δικηγόρο³¹. Δεύτερον, το Βασίλειο του Βελγίου, μη ασκώντας αίτηση αναιρέσεως, απέκλεισε την υποβολή αιτήσεως εκ μέρους του Cour de cassation (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως επί της ερμηνείας των σχετικών διατάξεων του κανονισμού 1290/2005, αίτημα το οποίο είχε απορριφθεί από το cour d'appel de Bruxelles (εφετείο Βρυξελλών)³².

86. Βάσει των εν λόγω διαπιστώσεων, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, το Βασίλειο του Βελγίου, μη ασκώντας αίτηση αναιρέσεως κατά της αποφάσεως της 3ης Μαΐου 2012 ενώπιον του Cour de cassation (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου), δεν έλαβε όλα τα μέτρα που είχε στη διάθεσή του και ότι, κατά συνέπεια, δεν είχε επιδείξει τη δέουσα επιμέλεια για την ανάκτηση των επίμαχων ποσών. Βάσει των παραπάνω παραδοχών, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η μη ανάκτηση των επίμαχων ποσών οφειλόταν στην αμέλεια που επέδειξε το Βασίλειο του Βελγίου³³.

87. Στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο υιοθέτησε αυστηρή προσέγγιση όσον αφορά την απόδειξη της αμέλειας που μπορεί να αποδοθεί στο εμπλεκόμενο κράτος μέλος σύμφωνα με το άρθρο 32, παράγραφος 8, στοιχείο α', του κανονισμού 1290/2005. Τούτο διότι, χωρίς να προβεί στη δέουσα εκτίμηση των συγκεκριμένων περιστάσεων της υπό κρίση υποθέσεως, συνήγαγε από τη μη άσκηση αιτήσεως αναιρέσεως ενώπιον του Cour de cassation (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) (σε περίπτωση που δεν ήταν αδύνατη η άσκηση της εν λόγω αιτήσεως αναιρέσεως) ότι ο BIRB είχε επιδείξει αμέλεια ως προς την ανάκτηση των επίμαχων ποσών.

31 Σκέψη 56 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

32 Σκέψη 57 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

33 Σκέψη 62 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

88. Στη συνέχεια, αρχικά θα εξηγήσω για ποιους λόγους τα κράτη μέλη διαθέτουν σημαντική ελευθερία ως προς την επιλογή των μέτρων που πρέπει να λαμβάνονται στο πλαίσιο της προστασίας των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε δεύτερο στάδιο, θα εξηγήσω για ποιους λόγους η διαπίστωση ότι υφίσταται αμέλεια που μπορεί να αποδοθεί σε κράτος μέλος πρέπει να βασίζεται σε εκτίμηση των συγκεκριμένων περιστάσεων της εκάστοτε κρινόμενης υποθέσεως.

α) Τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να επιλέγουν τα πλέον κατάλληλα μέτρα για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

89. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, τα κράτη μέλη υπέχουν μια ευρεία υποχρέωση, η οποία βασίζεται στον κανονισμό 1290/2005, να διασφαλίζουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τούτο προκύπτει ιδίως από το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού, διάταξη στην οποία προβλέπεται η απαίτηση να λαμβάνουν τα κράτη μέλη όλα τα μέτρα που είναι αναγκαία για την αποτελεσματική προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Δικαστήριο στη νομολογία του έχει κρίνει ότι η εν λόγω απαίτηση αποτελεί ειδικότερη έκφραση του γενικού καθήκοντος καλόπιστης συνεργασίας που υπέχουν τα κράτη μέλη, βάσει του νυν άρθρου 4, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ³⁴.

90. Ωστόσο, όπως έχει τονίσει το Δικαστήριο, για την ανάκτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών, οι εθνικές αρχές παραμένουν ελεύθερες να επιλέγουν μεταξύ περισσότερων μέτρων εκείνα που κρίνουν κατάλληλα για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης³⁵. Τούτο δεν συνάδει μόνο με τον ανεξάρτητο ρόλο που διαδραματίζουν τα κράτη μέλη κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους στο πλαίσιο του ΕΓΤΕ. Συνάδει επίσης με το γράμμα του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1290/2005: πράγματι, η λήψη των μέτρων «που είναι αναγκαία» έχει την έννοια ότι απαιτείται από την πλευρά των κρατών μελών η διαμόρφωση μιας κρίσεως κατά την επιλογή των πλέον κατάλληλων μέτρων για την αντιμετώπιση της εκάστοτε περιπτώσεως.

91. Ως εκ τούτου, η ελευθερία που διαθέτουν τα κράτη μέλη στο πλαίσιο της ανακτήσεως εξηγείται, αφενός, από το γεγονός ότι τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την ανάκτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών ενδέχεται να ποικίλλουν σε σημαντικό βαθμό. Για αυτόν ακριβώς τον λόγο δεν προβλέπονται στον κανονισμό 1290/2005 λεπτομερείς κανόνες όσον αφορά τα μέτρα ανακτήσεως που οφείλουν να λάβουν τα κράτη μέλη.

92. Αφετέρου, και μείζονα ίσως λόγο, η εν λόγω ελευθερία εξηγείται από τον κεντρικό ρόλο που διαδραματίζουν τα κράτη μέλη στο σύστημα που προβλέπεται στον κανονισμό 1290/2005. Όπως προαναφέρθηκε, στο πλαίσιο του κανονισμού 1290/2005, τα κράτη μέλη κατέχουν σημαίνουσα θέση στο σύστημα των γεωργικών χρηματοδοτήσεων της Ένωσης. Πρώτον, οργανισμοί πληρωμών διαπιστευμένοι στα κράτη μέλη είναι αρμόδιοι για την πραγματοποίηση των πληρωμών προς τους δικαιούχους καθώς και για τον έλεγχο της επιλεξιμότητας των τελευταίων. Οι δαπάνες στις οποίες υποβάλλονται κατά τον τρόπο αυτό τα κράτη μέλη καλύπτονται στη συνέχεια από την Επιτροπή από τον προϋπολογισμό της Ένωσης³⁶. Δεύτερον, τα κράτη μέλη πρέπει επίσης να ελέγχουν ότι έχει γίνει ορθή καταβολή της ενισχύσεως, να αποτρέπουν και να διώκουν τις παρατυπίες, καθώς και να ανακτούν τα ποσά που απωλέσθησαν εξαιτίας παρατυπιών ή αμέλειας εντός της επικράτειάς τους. Κατά την έννοια αυτή, η εποπτεία της χρήσεως της χρηματοδοτήσεως της Ένωσης έχει «μετατεθεί» από τα θεσμικά όργανα της Ένωσης στις εθνικές αρχές³⁷.

34 Αποφάσεις της 11ης Οκτωβρίου 1990, Ιταλία κατά Επιτροπής (C-34/89, EU:C:1990:353, σκέψη 12), της 21ης Φεβρουαρίου 1991, Γερμανία κατά Επιτροπής (C-28/89, EU:C:1991:67, σκέψη 31), και της 21ης Ιανουαρίου 1999, Γερμανία κατά Επιτροπής (C-54/95, EU:C:1999:11, σκέψη 66).

35 Απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 1999, Γερμανία κατά Επιτροπής (C-54/95, EU:C:1999:11, σκέψη 96).

36 Αιτιολογικές σκέψεις 9 και 10 του κανονισμού 1290/2005.

37 Βλ. https://ec.europa.eu/agriculture/fin/clearance/factsheet_en.pdf (ημερομηνία προσβάσεως: 4η Σεπτεμβρίου 2018).

93. Από την άποψη της γεωγραφικής εγγύτητας και της ορθής χρήσεως των δημόσιων πόρων, οι εθνικές αρχές οπωσδήποτε βρίσκονται σε καλύτερη θέση για τη διενέργεια των αναγκαίων ελέγχων, τη δίωξη των παρατυπιών, καθώς και, κατά περίπτωση, τη λήψη μέτρων για την ανάκτηση των ποσών που απωλέσθησαν εξαιτίας παρατυπιών. Στο ειδικότερο πλαίσιο της ανακτήσεως των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών, οι εν λόγω αρχές και πάλι μπορεί να θεωρηθεί ότι βρίσκονται σε καλύτερη θέση για να εκτιμήσουν ποια μέτρα μπορούν να έχουν τις μεγαλύτερες πιθανότητες να ευδοκιμήσουν.

94. Εντούτοις, πρέπει να τονιστεί το γεγονός ότι η ελευθερία που διαθέτουν τα κράτη μέλη οριοθετείται από το καθήκον καλόπιστης συνεργασίας, το οποίο επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να επιδεικνύουν επιμέλεια κατά τη διαδικασία ανακτήσεως³⁸. Όπως ορθώς κατά τη γνώμη μου έκρινε το Γενικό Δικαστήριο στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, η εν λόγω υποχρέωση έχει την έννοια ότι τα κράτη μέλη πρέπει να επιχειρούν την πλήρη και έγκαιρη ανάκτηση των επίμαχων ποσών αξιοποιώντας όλα τα διαθέσιμα μέσα για την επίτευξη του στόχου της προστασίας των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης³⁹. Σε αντίθετη περίπτωση πρέπει να θεωρηθεί ότι το κράτος μέλος έχει παραβεί τη γενική υποχρέωση επιμέλειας που υπέχει.

95. Προκύπτει, όμως, από την εν λόγω υποχρέωση ότι υφίσταται γενική απαίτηση το κράτος μέλος να πρέπει να εξαντλεί όλα τα εθνικά ένδικα βοηθήματα και μέσα όταν επιχειρεί την ανάκτηση αχρεωστήτως καταβληθεισών επιστροφών κατά την εξαγωγή;

96. Αυτή φαίνεται να είναι η άποψη του Γενικού Δικαστηρίου. Στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το εν λόγω δικαστήριο έκρινε κατ' ουσίαν ότι το Βασίλειο του Βελγίου, επειδή έλαβε την απόφαση να μην ασκήσει αίτηση αναίρεσεως ενώπιον του Cour de cassation (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) (αν και θα μπορούσε να έχει ασκήσει) και επειδή μην προβαίνοντας σε αυτήν την ενέργεια απέκλεισε την υποβολή προδικαστικών ερωτημάτων από το Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο), δεν αξιοποίησε όλα τα διαθέσιμα σε αυτό μέτρα για την ανάκτηση των επίμαχων ποσών, καθώς και ότι, κατά συνέπεια, η μη ανάκτηση οφειλόταν σε αμέλεια που μπορεί να αποδοθεί στο εν λόγω κράτος μέλος.

97. Όπως θα εξηγηθεί στη συνέχεια, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε στο εν λόγω συμπέρασμα χωρίς να έχει εκτιμήσει δεόντως τις περιστάσεις της επίδικης υποθέσεως. Η παράλειψη της εν λόγω εκτιμήσεως συνιστά, κατά την άποψή μου, πλάνη περί το δίκαιο η οποία θα πρέπει να οδηγήσει στην αναίρεση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως από το Δικαστήριο.

β) Η διαπίστωση ότι υφίσταται αμέλεια που μπορεί να αποδοθεί σε κράτος μέλος πρέπει να στηρίζεται στην εκτίμηση των συγκεκριμένων περιστάσεων της κρινόμενης υποθέσεως

98. Καταρχάς, ίσως είναι χρήσιμος ένας παραλληλισμός μεταξύ της προσεγγίσεως που ακολούθησε η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση και της προσεγγίσεως που ακολουθεί το Δικαστήριο όσον αφορά την υποχρέωση κράτους μέλους να ανακτήσει παράνομη κρατική ενίσχυση: και στο τελευταίο αυτό πλαίσιο απαιτείται από τα κράτη μέλη να λάβουν «όλα τα μέτρα που είναι αναγκαία» για την ανάκτηση της παράνομης κρατικής ενισχύσεως από τους δικαιούχους. Τυχόν μη ανάκτηση παράνομης κρατικής ενισχύσεως δικαιολογείται μόνον αν η ανάκτηση δεν κατέστη δυνατή λόγω «απόλυτης αδυναμίας», έννοια η οποία έχει τύχει στενής ερμηνείας από το Δικαστήριο⁴⁰.

38 Βλ. νομολογία που αναφέρεται στην υποσημείωση 34 των παρούσων προτάσεων.

39 Σκέψη 61 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

40 Βλ., επί παραδείγματι, απόφαση της 26ης Ιουνίου 2003, Επιτροπή κατά Ισπανίας (C-404/00, EU:C:2003:373, σκέψη 47 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

99. Στο πλαίσιο των κρατικών ενισχύσεων, η αυστηρή προσέγγιση δεν εξηγείται μόνον από το γεγονός ότι το ίδιο το κράτος μέλος είναι αυτό που προκάλεσε την παράνομη κατάσταση, χορηγώντας ενίσχυση κατά παράβαση του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ. Εξηγείται επίσης από την ανάγκη να εξαλειφθεί κάθε στρέβλωση του ανταγωνισμού η οποία ενδέχεται να προκληθεί εξαιτίας ενισχύσεως που έχει χορηγηθεί παρανόμως.

100. Στο υπό κρίση πλαίσιο μια τέτοια αυστηρή προσέγγιση όσον αφορά την υποχρέωση ανακτήσεως αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών παρουσιάζει ενδεχομένως ορισμένα πλεονεκτήματα. Ειδικότερα, η συστηματική απαίτηση να εξαντλούν τα κράτη μέλη όλα τα (τακτικά) εθνικά ένδικα βοηθήματα και μέσα οπωσδήποτε θα ενίσχυε την προβλεψιμότητα και, ως εκ τούτου, θα μείωνε τις ένδικες διαφορές μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών.

101. Εντούτοις, όπως ήδη εξηγήθηκε, το σύστημα που προβλέπει ο κανονισμός 1290/2005 αναγνωρίζει στα κράτη μέλη σημαντική ελευθερία ως προς την επιλογή των πλέον κατάλληλων μέτρων σχετικά με την ανάκτηση αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών. Πράγματι, τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενδέχεται να διαφέρουν ανάλογα με την περίπτωση. Συναφώς, και δεδομένου ιδίως ότι τα κράτη μέλη ενδέχεται να βρεθούν αντιμέτωπα με πολύ διαφορετικές καταστάσεις στην πορεία των διαδικασιών ανακτήσεως, τα μειονεκτήματα μιας στενής προσεγγίσεως είναι κατά τη γνώμη μου σημαντικότερα από τα προαναφερθέντα πλεονεκτήματα.

102. Επί παραδείγματι, μπορεί προσφυγή που άσκησε το κράτος μέλος ενώπιον κατώτερου δικαστηρίου να έχει ευδοκιμήσει εν μέρει. Στις περιπτώσεις αυτές, η άσκηση ένδικου μέσου –αν η άσκηση αυτή θεωρούνταν συστηματικά υποχρεωτική– θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την (τουλάχιστον μερική) ανάκτηση των ποσών. Ως εκ τούτου, η εξάντληση κάθε διαθέσιμου ένδικου μέσου μπορεί να μην είναι σε όλες τις περιπτώσεις η πλέον κατάλληλη προσέγγιση από την άποψη των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

103. Πράγματι, η απουσία ανακτήσεως που οφείλεται σε αμέλεια η οποία μπορεί να αποδοθεί σε κράτος μέλος μπορεί να ανακύψει σε πληθώρα διαφορετικών περιπτώσεων. Το γεγονός αυτό εξηγεί γιατί η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση τόνισε ιδιαίτερος ότι κατά την άποψή της, το άρθρο 32, παράγραφος 8, στοιχείο α', του κανονισμού 1290/2005 δεν πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιβάλλει, γενικώς και χωρίς να λαμβάνονται δεόντως υπόψη οι ειδικές περιστάσεις της εκάστοτε υποθέσεως, ότι οι αρχές του κράτους μέλους πρέπει κατά σύστημα να εξαντλούν κάθε διαθέσιμο εθνικό ένδικο βοήθημα και μέσο. Αντιθέτως, η Επιτροπή τόνισε ότι ακριβώς υπό τις συγκεκριμένες ειδικές περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως η απόφαση του BIRB να μην ασκήσει αίτηση αναίρεσεως κατά της αποφάσεως της 3ης Μαΐου 2012 ενώπιον του Cour de cassation (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) συνιστά αμέλεια που μπορεί να αποδοθεί στο Βασίλειο του Βελγίου κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως.

104. Συμφωνώ με την άποψη της Επιτροπής ότι δεν είναι δυνατόν να διαπιστώνεται σε αφηρημένη βάση αν υπήρξε παράλειψη που συνιστά αθέτηση των υποχρεώσεων που υπέχουν τα κράτη μέλη στο πλαίσιο του ΕΓΤΕ όσον αφορά την ανάκτηση αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών βάσει του κανονισμού 1290/2005. Συνεπώς, για την απόδειξη της αμέλειας, κατά την έννοια του άρθρου 32, παράγραφος 8, στοιχείο α', του κανονισμού 1290/2005, είναι κατά τη γνώμη μου αναγκαία η εκτίμηση όλων των συναφών περιστάσεων.

105. Στις εν λόγω περιστάσεις μπορεί να περιλαμβάνονται τα μέτρα ανακτήσεως που ήταν διαθέσιμα και τα μέτρα που ελήφθησαν, η έκβαση των διαδικασιών στους διαφορετικούς βαθμούς δικαιοδοσίας, τα έξοδα που συνδέονται με τις διαδικασίες ανακτήσεως, τις πιθανότητες θετικής εκβάσεως των σχετικών διαδικασιών και το ύψος των προς ανάκτηση ποσών σε σχέση με τα έξοδα που συνεπάγεται η άσκηση ένδικου μέσου.

106. Στο πλαίσιο αυτό, σημειώνω ότι, όπως τουλάχιστον προκύπτει από τη δικογραφία, η επίδικη απόφαση (της οποίας την ακύρωση επιδίωξε το Βασίλειο του Βελγίου ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου) βασίστηκε στην εκτίμηση της Επιτροπής ότι ο BIRB είχε επιδείξει αμέλεια επειδή δεν είχε ασκήσει αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Cour de cassation (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως.

107. Πράγματι, φρονώ ότι στις περιπτώσεις όπου έχει αναληφθεί δράση για την ανάκτηση, η διαπίστωση του αν μια απόφαση περί μη ασκήσεως ένδικου μέσου μπορεί να θεωρηθεί ως παράλειψη που συνιστά αμέλεια σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί απλή μαθηματική πράξη. Αντιθέτως, απαιτεί τη συνεκτίμηση μιας σειράς συναφών περιστάσεων. Τούτο συμβαίνει, ιδίως, λόγω της ελευθερίας που διαθέτουν τα κράτη μέλη ως προς την επιλογή των πλέον κατάλληλων μέσων για την ανάκτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών βάσει του κανονισμού 1290/2005, ο οποίος δεν θεσπίζει λεπτομερείς κανόνες σχετικά με την ανάκτηση τέτοιων πληρωμών. Με άλλα λόγια, δεν μπορεί να υποθεθεί άνευ ετέρου ότι συντρέχει αμέλεια επειδή δεν ασκήθηκε αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Cour de cassation (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου). Κατά την άποψή μου, η απόφαση να μην ασκηθεί αίτηση αναιρέσεως μετά από πολλά χρόνια ατελέσφορων ένδικων διαδικασιών διαφέρει κατά πολύ, παραδείγματος χάριν, από την απόφαση να μην αναληφθεί καμία απολύτως δράση σχετικά με την ανάκτηση ή από τη μη διενέργεια των ελέγχων που απαιτούνται από τους οικείους τομεακούς κανονισμούς όσον αφορά την επιλεξιμότητα των αιτούντων – παραλείψεις οι οποίες θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι συνιστούν αθέτηση των υποχρεώσεων των κρατών μελών στο πλαίσιο του ΕΓΤΕ.

108. Ωστόσο, το Γενικό Δικαστήριο, μολονότι εξαρχής αναγνώρισε την ανάγκη για εκτίμηση των περιστάσεων της υποθέσεως⁴¹, εντούτοις δεν έλαβε υπόψη του μια σειρά κρίσιμων ζητημάτων.

109. Ειδικότερα, για την απόδειξη της αμέλειας δεν έλαβε υπόψη τις ακόλουθες περιστάσεις: 1) το γεγονός ότι η Saint-Louis Sucrè είχε αντικρούσει με επιτυχία την απαίτηση που προέβαλε ο BIRB ενώπιον δύο βαθμών δικαιοδοσίας· 2) την προοπτική ευδοκιμήσεως μιας αιτήσεως αναιρέσεως του BIRB *επί νομικού ζητήματος*, ιδίως υπό το φως του σημαίνοντος ρόλου που διαδραματίζει ο διορισμένος στο Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) δικηγόρος στις δίκες ενώπιον του εν λόγω δικαστηρίου· 3) τη λυσιτέλεια των ερωτημάτων που ο BIRB ζήτησε από το cour d'appel de Bruxelles (εφετείο Βρυξελλών) να υποβάλει στο Δικαστήριο, τους λόγους για τους οποίους το δικαστήριο αυτό δεν προέβη σε αίτηση προδικαστικής απόφασης και την εν συνεχεία ανάλυση της νομολογίας του Δικαστηρίου από τη διορισμένη στο Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) δικηγόρο⁴², και, τέλος 4) το ύψος του προς ανάκτηση ποσού σε σχέση με τα έξοδα που συνδέονται με την άσκηση αίτησης αναιρέσεως, συμπεριλαμβανομένης της υποχρεώσεως καταβολής τόκων σε περίπτωση μη ευδοκιμήσεως στον τελευταίο βαθμό δικαιοδοσίας.

110. Φτάνουμε, κατόπιν των ανωτέρω, στο ζήτημα της πρακτικής αποτελεσματικότητας της διαδικασίας εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως που προβλέπεται στο άρθρο 267 ΣΛΕΕ, επιχείρημα το οποίο προβλήθηκε με ιδιαίτερη έμφαση από την Επιτροπή και έγινε δεκτό από το Γενικό Δικαστήριο στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση⁴³.

111. Κατά την άποψη της Επιτροπής, το Βασίλειο του Βελγίου, μη ασκώντας αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Cour de cassation (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) κατά της αποφάσεως της 3ης Μαΐου 2012, στην πραγματικότητα απέκλεισε την υποβολή αιτήσεως από το εν λόγω δικαστήριο για την έκδοση προδικαστική αποφάσεως από το Δικαστήριο. Ως εκ τούτου η συμπεριφορά του BIRB

41 Σκέψη 55 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

42 Από τη δικογραφία προκύπτει ότι η διορισμένη στο Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) δικηγόρος την οποία συμβουλευτήκε ο BIRB προέβη στη γνωμοδότησή της σε ενδελεχή ανάλυση της νομολογίας του Δικαστηρίου.

43 Σκέψεις 57 έως 59 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

έθιξε την πρακτική αποτελεσματικότητα της διαδικασίας που θεσπίζει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ. Αντιλαμβάνομαι ότι κατά την άποψη της Επιτροπής αυτή η κατάσταση και μόνον αρκούσε για να αποδειχθεί η συνδρομή αμέλειας στην υπό κρίση υπόθεση. Την άποψη αυτή φαίνεται να συμμαρτυρεί και το Γενικό Δικαστήριο⁴⁴.

112. Πράγματι, δεν μπορεί να υποβληθεί από το Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) αίτηση προδικαστικής αποφάσεως επί της ερμηνείας των σχετικών ζητημάτων του δικαίου της Ένωσης αν προηγουμένως δεν έχει ασκηθεί ενώπιόν του αίτηση αναιρέσεως. Μολαταύτα, φρονώ ότι η εν λόγω περίπτωση δεν εξουδετερώνει την ανάγκη να ληφθούν υπόψη όλες οι κρίσιμες περιστάσεις προκειμένου να διαπιστωθεί το αν η συμπεριφορά των επίμαχων εθνικών αρχών, και συγκεκριμένα εν προκειμένω η απόφαση του BIRB να μην ασκήσει αίτηση αναιρέσεως, κατόπιν αρνητικής γνωμοδότησης της διορισμένης στο Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) δικηγόρου την οποία συμβουλευτήκε, συνιστά αμέλεια.

113. Από τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο, δεν προκύπτει, λαμβανομένων υπόψη των συγκεκριμένων περιστάσεων της υποθέσεως, ότι, αν ο BIRB είχε ασκήσει αίτηση αναιρέσεως, το Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) θα είχε υποβάλει προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο. Ωστόσο, ακόμη πιο σημαντικό είναι το ότι, βάσει των εν λόγω στοιχείων δεν είναι δυνατόν να εκτιμηθεί κατά πόσο μια τέτοια προδικαστική παραπομπή θα επηρέαζε το αποτέλεσμα της υποθέσεως⁴⁵.

114. Βεβαίως, τα κράτη μέλη, και, κατ' επέκταση, οι αρχές των κρατών μελών φέρουν αναμφισβήτητη ειδική ευθύνη να διασφαλίζουν ότι οι ενέργειές τους δεν παρεμποδίζουν την ομαλή λειτουργία του συστήματος που θεσπίζεται στο άρθρο 267 ΣΛΕΕ. Ωστόσο, επιβάλλεται η επισήμανση ότι η Επιτροπή μπορεί να αποκλείσει ορισμένα ποσά από τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης βάσει του άρθρου 32, παράγραφος 8, στοιχείο α', του κανονισμού 1290/2005 μόνο σε περίπτωση παρατυπίας ή αμέλειας που μπορούν να αποδοθούν στις διοικητικές ή άλλες υπηρεσίες ή σε οργανισμούς των κρατών μελών.

115. Για να μπορεί να εφαρμοσθεί η εν λόγω διάταξη, ως εκ τούτου, πρέπει να αποδεικνύεται ότι οι διοικητικές αρχές του κράτους μέλους επέδειξαν αμέλεια (ή ότι οι εν λόγω αρχές είναι υπεύθυνες για κάποια παρατυπία). Κατά την άποψή μου, παρά την ειδική ευθύνη των κρατών μελών που αναφέρθηκε στο προηγούμενο σημείο και τον θεμελιώδη ρόλο που διαδραματίζει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ στο νομικό σύστημα της Ένωσης, η αμέλεια δεν μπορεί να αποδεικνύεται με αφηρημένο τρόπο, βάσει της υποθέσεως ότι αν είχε ασκηθεί αίτηση αναιρέσεως, το Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο), ως το αποφαινόμενο σε τελευταίο βαθμό δικαστήριο, θα είχε υποβάλει αίτηση προδικαστικής απόφασης στο παρόν Δικαστήριο. Με άλλα λόγια, ενώ το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε το Γενικό Δικαστήριο μπορεί να είναι ή να μην είναι ορθό, εντούτοις χωρίς δεν εκτιμηθούν δεόντως οι συγκεκριμένες περιστάσεις της υποθέσεως δεν είναι δυνατόν να διαπιστωθεί αν οι αρχές του κράτους μέλους επέδειξαν αμέλεια. Στις εν λόγω περιστάσεις συγκαταλέγονται οι λόγοι για τους οποίους ο BIRB, διάδικος της δίκης ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, οδηγήθηκε στην απόφαση να μην ασκήσει αίτηση αναιρέσεως.

116. Όπως έχει ήδη σημειωθεί, τέτοια εκτίμηση απουσιάζει από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.

⁴⁴ Σκέψεις 57, 59 και 62 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

⁴⁵ Εν προκειμένω, πρέπει να ληφθεί δεόντως υπόψη η αρχή που διατυπώθηκε στην απόφαση της 4ης Ιουνίου 2002, Lyckeskog (C-99/00, EU:C:2002:329, σκέψη 18). Επομένως, εθνικό δικαστήριο αποφαινόμενο σε τελευταίο βαθμό ενδέχεται σε ορισμένες περιπτώσεις να οφείλει να υποβάλει αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ήδη κατά την εξέταση του παραδεκτού της υποθέσεως που έχει αχθεί ενώπιόν του.

117. Συμπερασματικά, θα ήθελα να κάνω μια τελική επισήμανση επί της ερμηνείας του άρθρου 32, παράγραφος 8, στοιχείο α', του κανονισμού 1290/2005 την οποία ακολούθησε η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση. Μολονότι το εν λόγω ζήτημα δεν τίθεται ειδικώς στο πλαίσιο της υπό κρίση αιτήσεως αναιρέσεως, επισημαίνω ότι το Γενικό Δικαστήριο, αφού διαπίστωσε ότι το Βασίλειο του Βελγίου δεν ενήργησε με τη δέουσα επιμέλεια, απλώς υπέθεσε ότι η μη ανάκτηση οφειλόταν σε αμέλεια που μπορεί να αποδοθεί στο Βασίλειο του Βελγίου.

118. Πρέπει να τονιστεί ότι το άρθρο 32, παράγραφος 8, στοιχείο α', του κανονισμού 1290/2005 ορίζει ότι η απουσία ανακτήσεως πρέπει να είναι το αποτέλεσμα αμελούς συμπεριφοράς. Φρονώ επομένως ότι ο αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της απουσίας ανακτήσεως και της αμέλειας δεν μπορεί απλώς να υποτίθεται, αλλά αντιθέτως πρέπει να αποδεικνύεται δεόντως βάσει εκτιμήσεως των περιστάσεων της υποθέσεως, εκτίμηση την οποία το Γενικό Δικαστήριο παρέλειψε να κάνει.

119. Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, καταλήγω στο συμπέρασμα ότι, επειδή η εκτίμηση που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως όσον αφορά το ζήτημα της αμέλειας είναι ανεπαρκής, η διαπίστωση του Γενικού Δικαστηρίου ότι η μη ανάκτηση των επίμαχων ποσών οφειλόταν σε αμέλεια που μπορεί να αποδοθεί στον BIRB και, κατ' επέκταση, στο Βασίλειο του Βελγίου κατά την έννοια του άρθρου 32, παράγραφος 8, του κανονισμού 1290/2005 πάσχει πλάνη περί το δίκαιο. Επομένως, το δεύτερο σκέλος του μοναδικού λόγου αναιρέσεως πρέπει να γίνει δεκτό.

VI. Συνέπειες της αναλύσεως

120. Το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγω είναι ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο διαπιστώνοντας ότι η απουσία ανακτήσεως οφειλόταν σε αμέλεια που μπορεί να αποδοθεί στον BIRB και, κατ' επέκταση, στο Βασίλειο του Βελγίου κατά την έννοια του άρθρου 32, παράγραφος 8, του κανονισμού 1290/2005. Τούτο διότι το Γενικό Δικαστήριο δεν στήριξε τη διαπίστωσή του σχετικά με την αμέλεια σε δέουσα εκτίμηση των συγκεκριμένων περιστάσεων της επίδικης υποθέσεως.

121. Κατά το άρθρο 61, παράγραφος 1, του Οργανισμού του Δικαστηρίου, αν η αίτηση αναιρέσεως είναι βάσιμη το Δικαστήριο αναιρεί την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου. Αν το επιτρέπει η διαδικασία, δύναται το ίδιο να αποφανθεί οριστικά επί της διαφοράς. Έχει επίσης τη δυνατότητα να αναπέμψει την υπόθεση στο Γενικό Δικαστήριο.

122. Το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξα είναι ότι το δεύτερο σκέλος του μοναδικού λόγου αναιρέσεως πρέπει να γίνει δεκτό. Επομένως, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση πρέπει να αναιρεθεί.

123. Λαμβανομένης υπόψη της φύσεως του σφάλματος στο οποίο υπέπεσε το Γενικό Δικαστήριο, φρονώ ότι η παρούσα υπόθεση δεν είναι ώριμη προς εκδίκαση. Τούτο διότι μια απόφαση επί της ουσίας θα απαιτούσε την εξέταση από το Δικαστήριο όλων των σχετικών περιστάσεων προκειμένου να εκτιμήσει αν η απόφαση περί μη ασκήσεως αιτήσεως αναιρέσεως ενώπιον του Cour de cassation (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) κατά της αποφάσεως της 3ης Μαΐου 2012 συνιστούσε αμέλεια που μπορεί να αποδοθεί στο Βασίλειο του Βελγίου. Τούτο θα περιελάμβανε αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών, την οποία είναι σε καταλληλότερη θέση να διενεργήσει το Γενικό Δικαστήριο.

124. Επομένως, προτείνω στο Δικαστήριο να αναπέμψει την υπόθεση στο Γενικό Δικαστήριο, προκειμένου αυτό να αποφανθεί εκ νέου.

VII. Πρόταση

125. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, προτείνω στο Δικαστήριο:

- να αναιρέσει την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 20ής Ιουλίου 2017, Βέλγιο κατά Επιτροπής, T-287/16·
- να αναπέμψει την υπόθεση στο Γενικό Δικαστήριο, και
- να επιφυλαχθεί ως προς τα δικαστικά έξοδα.